

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Вания Куздова Банабакова

в област на висшето образование З. „Социални, стопански и правни
науки“,

профессионално направление 3.7. „Администрация и управление“,
научна специалност „Организация и управление извън сферата на
материалното производство (сигурност и отбрана)“,

Национален военен университет „Васил Левски“,
гр. Велико Търново

на дисертационен труд с автор

Мариела Димитрова Стоянова

**НА ТЕМА: ВНЕДРЯВАНЕ НА ИНОВАЦИОННИ СТРАТЕГИИ В
БИЗНЕСОРГАНИЗАЦИИТЕ (МЕТОДИКО-ПРИЛОЖНИ АСПЕКТИ)**

представен за придобиване на образователно-научна степен „Доктор“
по докторска програма „Планиране“

2018 г.

I. Общо представяне на дисертационния труд.

Представеният дисертационен труд разглежда интересна и актуална проблематика, свързана с внедряване на иновационни стратегии в бизнесорганизациите с цел постигане на конкурентни предимства.

Дисертационният труд е разработен в общ обем от 180 страници и включва увод, три глави, заключение, списък с използвана литература и 2 приложения. В дисертационния труд са представени 14 таблици и 28 фигури.

Изпозвани са 120 литературни източника на български, руски и английски език.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд.

Актуалността на темата на дисертационния труд се определя от висококонкурентния пазар, на който оперират организациите в страната, както и от високите стандарти на страните от ЕС, с които България следва да се съобразява. В същото време, глобализацията в икономиката води до нарастване на конкуренцията от страна на международни компании, което от своя страна налага бизнесорганизациите да прилагат иновативни стратегически подходи за задържане и разширяване на своите пазарни позиции.

Стратегическото управление на иновациите е важно от гледна точка на възможностите, които предоставя за повишаване на приходите и разширяване на пазарния дял, а също и за навлизане на нови пазари. Иновациите включват не само въвеждането на нов продукт или услуга, но и оптимизиране на процесите и използването на технологии, които подобряват ефективността на фирмите, чрез нови управленски методи и организационни структури.

Актуалността и значимостта на дисертационния труд се определят на основата на това, че алгоритъмът на внедряване на иновации е по-рядко изследван научен проблем в сравнение с етапите на генерирането им и поради тази причина проучванията в тази сфера са наложителни.

В дисертационния труд обектът, предметът, целта и изследователската теза са дефинирани точно и ясно.

Обект на изследване са иновациите и иновационните стратегии за развитието на дейността на бизнесорганизациите.

Предмет на изследване са методико-приложните аспекти на внедряването на иновационните стратегии, разгледани в контекста на стратегическото планиране и управление в българските организации.

Целта на настоящото изследване е да се предложи методика за внедряване на иновации в съвременните бизнесорганизации и да се извърши апробация на нейните възможности за повишаване на конкурентоспособността.

За постигане на целта са формулирани шест **научноизследователски задачи**:

- анализ на същността на иновациите и иновационните стратегии и техните основни характерни черти;
- формулиране на основни стимули и бариери пред развитието и трансфера на нововъведения в бизнесорганизациите;
- изследване на методическите и организационни аспекти на трансфера и внедряването на иновационни стратегии;
- формулиране на методика за внедряване на иновационни стратегии във фирмите;
- осъществяване на практико-приложни изследвания на внедряването на иновационните стратегии в МСП в България;
- проучване на нагласите на бизнеса за апробиране на предложената методика за внедряване на иновационни стратегии.

За разработване на дисертационния труд е формулирана **изследователската теза**, че успешното внедряване на иновационни стратегии в българските фирми изисква използването на адекватна методика, която да осигури прецизно обвързване на началната с целевата стратегическа позиция на бизнесорганизациите. Активното прилагане на методиката ще благоприятства обоснованото формулиране и внедряване на иновационните стратегии, което ще води до успешно решаване на комплексни проблеми при обновяване на дейността, до улеснена реализация на иновационните проекти и планове и до цялостно увеличаване конкурентоспособността на фирмите.

При разработване на дисертационния труд и за постигане на целта, решаване на научноизследователските задачи и доказване на изследователската теза са използвани системен подход, сравнителен и критичен анализ, статистически методи, метод на наблюдението, методите на допитването – анкета и интервю, експертна оценка и други.

Анализите се основават на богат емпиричен материал. Теоретична и методологическа основа на дисертационното изследване са трудовете на български и чуждестранни учени в областта на маркетинга и управлението.

Границите на научната разработка са ограничени до анализ на продуктовия и организационния иновационен процес. Извън обхвата на дисертационния труд остават технологичният трансфер като възможност за създаване на нововъведения и по-задълбоченото изследване на иновационния потенциал. Ограничителните условия са свързани и с това, че групиранието на анкетираните МСП е само по критерий брой на персонала, като не се отчита размера на годишния оборот.

В първа глава е изследвана еволюцията на класическите концепции и разбирания за същността на иновациите.

Направен е критичен анализ на дефинициите за иновациите. Акцентът е поставен върху съвременните тенденции в разбиранията за иновациите, които подчертават ключовата ролята на потребителите. Разгледани са

актуалните подходи, които подкрепят все по-широко отваряне на фирмите към външните фактори. Представени са характерните особености, предимствата и недостатъците на отделните направления като отворените, подривните и устойчивите иновации, систематичното изобретателско мислене, дизайн мисленето и Lean методологията.

Изведени са основните характеристики на иновациите и най-адекватните класификации.

Разграничени са различните типове иновационни стратегии, които до голяма степен се определят от типа иновации, които ще се въвеждат. Подчертано е, че те спомагат за изпълнението на общата стратегия на организацията.

На тази основа са изведени основните характеристики на иновационната стратегия на бизнесорганизациите като: целева насоченост на стратегията; характер на стратегията; определяне на подходящ бизнес модел; навлизане в развиващи се пазари; източници на нови технологии, продукти и опит и основни средства за тяхното придобиване; и финансиране на иновациите.

Идентифицирани са стимулите и ограниченията пред внедряването на иновациите и иновационните стратегии на фирмено ниво. Обособени са две основни групи фактори: с благоприятно и с неблагоприятно въздействие.

Направен е анализ на стратегическия иновационен процес като са откроени основните му специфики. Изследвани са организационния и продуктовия иновационен процес, поради съществената роля, която заемат във всяка бизнесорганизация.

Предложен е обобщен модел на продуктов иновационен процес.

Изследвани са съвременните концепции и идеи по отношение на разбиранията за реинженеринга като подход за управление на процесите. Направен е анализ на неговите предимства и недостатъци. Очертана е основната идея на реинженеринга, а именно да се преосмислят фундаментално и да се направи пълна реорганизация на бизнес процесите, за да се генерират подобрения като се използват индикатори за ефективност - разходи, качество, обслужване и бързина.

Вниманието е насочено към иновационния бизнес модел като концепция, чрез която организацията има възможност да очертае своите стратегически перспективи, с насока към: клиенти, сделки, инфраструктура и финансово измерение.

На основата на изследванията в първа глава са обобщени задълбочени изводи.

Втора глава изследва базовата стратегическа конструкция като средство за очертаване на общовалидна структура. Тя способства за създаване на индивидуален стратегически профил на организацията, който от своя страна води до успешно внедряване на оперативно-тактически инструменти за управление. На тази основа са представени следните основни групи стратегии: стратегии за завладяване на пазара; стратегии за сегментиране на пазара; и финансово – иновационни стратегии.

Доказана е необходимостта от задълбочена оценка и избор на комбинации от стратегически решения, които да обхващат в най-широва степен благоприятстващите аспекти за изпълнение на стратегическите цели и да минимизират възможните тактико-инструментални разминавания.

Разработена е, и представена детайлно методика за внедряване на инновационни стратегии, която включва 11 етапа.

В предложената методика, чрез инструментариум от дейности като оценка на икономическата ефективност, контрола на инновационната дейност и оценка на рисковете от инновационната дейност, се осигурява ефективно изпълнение на етапите и успешно постигане на крайните резултати.

Методиката има за цел да очертава рамката на внедряване на инновационната стратегия в една бизнес организация. Тя представя набор от възможни действия, които трябва да се прилагат гъвкаво като се адаптират спрямо възможностите на всяка отделна фирма.

Във втора глава са изследвани и редица проблеми и затруднения пред съвременните фирми при осигуряване на необходимите количества и качества на ресурсите и финансовото обезпечаване на инновационните процеси. Направен е критичен анализ на основни моменти от политиката на България през последното десетилетия по отношение на разходите за научно-изследователска и развойна дейност (НИРД). Изведени са ключовите характеристики на възможните начини за финансиране, като: собствени средства; схеми за публично финансиране; рисков капитал; бизнес-ангели; фондове за „посадъчен“ материал; банкови кредити; средства по национални и международни програми; гаранционни фондове; преки чуждестранни инвестиции; и крауд фъндинг.

Анализирани са аспектите и необходимостта от управлението на риска и избора на инновационна организационна структура. Вниманието е насочено към откриване на рисковите обстоятелства, анализ и прилагане на мерки за тяхното минимизиране. Подчертано е, че идентифицирането на рисковите фактори е индикатор за високо качество и дава реална представа за осъществимостта на заложените цели. Откроени са методите за оценка на риска в три направления: детерминирани, вероятностни и комбинирани.

Изследвани са подходящите организационни структури, от гледна точка на нормалното протичане на инновационния процес. Задълбочено са разгледани вътрешните инновационни структури като са анализирани предимствата и недостатъците им. Посочени са специфичните особености на основните видове вътрешни структури според Ръководството за система от знания за управление на проекти, като функционална, матрична и проектна.

Изследвани са и външните организационни структури, които се явяват отделни териториални комплекси и създават връзка между научните изследвания и бизнеса - научни паркове, инновационни центрове и технополиси.

На основата на задълбочения анализ във втора глава са изведени съществени изводи за възможностите за внедряване на иновационни стратегии с цел постигане на конкурентно предимство.

В трета глава е направено емпирично изследване на практиката на бизнесорганизациите в областта на иновационните стратегии. На база на направените анализи и проучвания е предложен бизнес модел на българските организации от ИТ сектора. Идентифицирани са възможните стратегически профили при внедряване на иновациите.

Чрез експертна оценка са проучени нагласите на бизнеса за прилагане на предложената във втора глава методика за внедряване на иновационни стратегии.

Авторът на дисертационния труд е приложил иновативен научен подход, в резултат на който заключава и дава предложения в следните насоки: на база на проведеното емпирично проучване са ранжирани факторите с благоприятно и неблагоприятно влияние върху иновационната политика и са откроени основните бариери за внедряване на нововъведенията; в изследваните бизнесорганизации се наблюдава слаба информираност по отношение на актуални концепции и подходи като дизайн мисленето и отворените иновации; голяма част от бизнесорганизациите считат, че за успешното им развитие на пазара не е необходимо да приемат и следват иновационна стратегия, което може да се отчете като съществен недостатък и липса на познание относно ползите от такава стратегия; чрез метода на интервюто са проучени нагласите на бизнеса за прилагане на предложената методика за внедряване на иновационни стратегии като е налице готовност и желание да се използва такъв тип методика, което обаче би било приложимо при определени условия; предложените възможности за избор на стратегически профили за внедряване на иновационни стратегии могат да се разгледат в три основни направления: адаптиращ, конкурентен и офанзивен стратегически профил.

В края на всяка глава са формулирани задълбочени изводи, а в в края на дисертационния труд и в заключението са представени обобщени основните изводи и предложения от направеното изследване.

Съдържанието на дисертационния труд напълно отговаря на неговата тема. Получените резултати показват, че поставените цел и научно-изследователски задачи са цялостно постигнати като първа глава решава първа и втора научно-изследователски задачи, с втора глава са решени трета и четвърта научно-изследователски задачи, а трета глава решава пета и шеста научно-изследователски задачи. Изследователската теза е доказана на основата на задълбочени емпирични анализи, основани на богат статистически инструментариум.

Дисертационният труд се отличава с: последователност и логичност на изложението; много добро владеене на терминологията по разглежданата проблематика; използване на богат инструментариум от методи за проучване и анализ; използване на значителна база от емпирични данни; задълбочени

проучвания и интерпретиране на резултатите; научнообосновани предложения за внедряване на иновативни стратегии в бизнесорганизациите.

Обемът на дисертационния труд е оптимален, от гледна точка на цялостност и завършеност на научното изследване и от гледна точка на изискванията за дисертационен труд за придобиване на ОНС „Доктор”.

Разработеният дисертационен труд е лично дело на автора, тъй като изследванията в сферата на разглежданата проблематика не са обект на масови научни разработки.

Авторефератът е разработен в обем от 41 страници. Представеният автореферат отразява коректно съдържанието на дисертационния труд на тема Внедряване на иновационни стратегии в бизнесорганизациите (методико-приложни аспекти) и включва задължителните научни и научно-приложни приноси и списък с научните публикации по темата.

III.Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд.

Представеният дисертационен труд е с ясно изразени **научни и научно-приложни приноси**.

Като най-значими се открояват следните **научни приноси**.

- Доразвити и дообогатени са, на основата на сравнителен и критичен анализ, научнотеоретичните постановки в тяхната еволюция, свързани с иновациите, иновационния процес, иновационната политика и иновационните стратегии.
- Изведени са спецификите на внедряването на иновации в бизнес организациите, като процесът е разгледан в контекста на концепциите за отворени, подривни, устойчиви иновации и иновационните подходи като мислене фокусирано върху дизайна на иновацията и Lean методологията.
- Разработена е методика на внедряване на иновационни стратегии в бизнесорганизациите в единадесет взаимосвързани етапа, които включват набор от методи и техники за тяхното изпълнение.

Като най-значими се открояват следните **научно-приложни приноси**.

- Проведено е емпирично изследване на състоянието на иновационната среда в МСП в България, на чиято основа са изведени благоприятните и неблагоприятните фактори, влияещи върху внедряването на нововъведения в бизнесорганизациите и е направена оценка на разбиранията за иновационните процеси и стратегии.
- Анализирани са нагласите на бизнеса за използване на методика за внедряване на иновационни стратегии и са формулирани направленията на развитие в тази насока.
- На база на наблюдения и анализи е разработен иновативен бизнес модел на фирмите от ИТ сектора в България с цел откраждане на

основните логически взаимовръзки в сектора, чрез които се планира създаването на стойност.

Така формулираните приноси приемам като значими за науката и практиката.

Научните и научно-приложните приноси в трудовете на кандидата могат да се отнесат към следните групи:

- Доразвиване и дообогатяване на актуален научен проблем, свързан с необходимостта от разработване на методика за внедряване на иновационни стратегии в бизнес организациите;
- доказване с нови средства на съществени нови страни на вече съществуващи научни проблеми, теории и методически подходи;
- създаване на нови методи;
- приноси за внедряване – методики, алгоритми и модели.

По темата на дисертационния труд авторът е представил 5 самостоятелни научни публикации, публикувани в страната и чужбина, от които 2 научни статии и 3 научни доклада.

Дисертационният труд на тема Внедряване на иновационни стратегии в бизнесорганизациите (методико-приложни аспекти) представлява напълно завършен научен труд и съдържа задълбочени изследвания на поставените проблеми.

IV. Критични бележки, въпроси и препоръки по дисертационния труд.

Дисертационният труд отговаря напълно на изискванията за такъв вид научен труд и аз нямам критични бележки към него.

Въпроси:

1. Кои са основните проблеми при приложение на предложената методика за внедряване на иновационни стратегии в предприятията от ИТ сектора?

Като препоръка и пожелание за бъдещата научно-изследователска работа на автора е продължаване на изследванията по настоящата изключително актуална проблематика и публикуване на научноприложните резултати на дисертационния труд в научни издания в чужбина.

Направените анализи и дадените предложения в дисертационния труд са с висока научна стойност и значимост и ще представляват интерес за научните среди в международен аспект.

V. Обобщено заключение и становище.

Дисертационният труд и авторефератът към него на Мариела Димитрова Стоянова отговарят напълно на изискванията на нормативните документи за придобиване на образователна и научна степен „Доктор“ по докторска програма „Планиране“.

Давам положителна оценка на дисертационния труд на Мариела Димитрова Стоянова на тема Внедряване на иновационни стратегии в бизнесорганизациите (методико-приложни аспекти) и предлагам на уважаемите членове на научното жури, на Мариела Димитрова Стоянова да бъде присъдена образователна и научна степен „Доктор” по докторска програма „Планиране”.

15. 08. 2018 г.
Гр. Велико Търново

Рецензент:
проф. д-р...../Ваня Банабакова/
